

- Методика отраслей и конкурентов / М. Портер [пер. с англ.]. – М.: АльпинаБизнесБукс, 2005. – 464 с.
3. Ансофф И. Стратегическое управление. / И. Ансофф [пер. с англ.]. – М.: Экономика, 2006. – 519 с.
4. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 546 с.
5. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: Підручник. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.
6. Бараненко С. П. Стратегическая устойчивость предприятия. / Бараненко С. П., Шеметов В. В. - М: Центрполиграф, 2004. - 496 с.
7. Гусев Ю.В. Стратегия розвитку підприємств. / Ю.В. Гусев - Спб.: Изд-во Спбуэф, 2001. – 412 с.
8. Топчий О.О. Методи парних порівнянь в економічних дослідженнях/ О.О.Топчий, М.Л.Зайцева : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/SND/Economics/13_to_pchiy.doc.htm/.
9. Бланк И.А. Финансовая стратегия предприятия./ Бланк И.А. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 720 с.
10. Шаталова К. Г. Фінансовий менеджмент як основа антикризового управління на підприємстві / К.Г. Шаталова, Т. О. Степанова: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.urau.donetsk.ua>

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДУЗТ Шраменко О.В.

УДК 658.14

DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i52.61584>

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В КРИЗОВИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Мушнікова С.А., к.е.н., доцент (НМетАУ)

Анотація. В роботі проведено критичний аналіз поняття «фінансовий механізм», виділено два підходи до його визначення: в рамках державних фінансів та фінансової діяльності підприємств. Зосереджено увагу на поєднанні двох підходів у формуванні фінансового механізму для досягнення цілі розвитку підприємства в кризових умовах функціонування. Виділено інструменти для реалізації фінансового механізму розвитку підприємств в кризових умовах функціонування.

Ключові слова. Підприємство, фінансовий механізм, криза, інструменти фінансового механізму, розвиток, фінансова діяльність.

ФИНАНСОВЫЙ МЕХАНИЗМ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ В КРИЗИСНЫХ УСЛОВИЯХ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ

Мушнікова С.А., к.э.н., доцент (НМетАУ)

Аннотация. В работе проведен критический анализ понятия «финансовый механизм», выделено два подхода к его определению: в рамках государственных финансов и финансовой деятельности предприятий. Обращено внимание на сочетании двух подходов в формировании финансового механизма для достижения цели развития предприятия в кризисных условиях функционирования. Выделено инструменты для реализации финансового механизма развития предприятий в кризисных условиях функционирования.

Ключевые слова. Предприятие, финансовый механизм, кризис, инструменты финансового механизма, развитие, финансовая деятельность.

FINANCIAL MECHANISM OF COMPANIES IN CRISIS THE OPERATION

*Mushnikova S.A., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
(National Metallurgical Academy of Ukraine)*

The main feature of an effective financial policy is the development of the national economy and its real sector. If there are no positive changes in financial and economic activities of economic relations necessary to introduce an effective tool of the financial mechanism at the macro and micro levels.

In this work the critical analysis of the concept of "financial mechanism", highlighted two approaches to its definition: in the public finances and financial activity. Highlight that requires a combination of national instruments of influence, such as legal and regulatory framework - with directly, instruments domestic impact, given the conditions of operation of enterprises in the national economy.

As part of the proposed financial mechanism to allocate financial instruments through which can be implemented management decisions and financial leverage that fair view of the financial position of an entity relationship. For this management enterprises defined conditions, analysis of cyclical manifestations of the crisis of the national economy and their impact on individual sectors.

Keywords. *The company, the financial mechanism of the crisis, the tools of the financial mechanism, the development of financial activities.*

Постановка проблеми. На сьогодні існує достатньо впевнена думка фахівців із соціології та економіки з приводу кризового стану всіх рівнів економіки держави. Це підтверджується зниженням обсягів ВВП, падінням курсу національної валюти, ростом безробіття, погіршенням та зупинкою діяльності суб'єктів господарювання та ін. В таких умовах фінансова політика держави повинна бути націлена на побудову фінансового механізму, який би дозволив з найбільшою ефективністю забезпечити досягнення стратегічних і тактичних цілей, заявлених у довгостроковій програмі соціально-економічного розвитку країни на перспективу та знаходити позитивний вплив на розвиток суб'єктів господарювання. В умовах кризи завдання фінансової політики полягає в максимальному скороченні термінів переходу від спаду до пожвавлення активності діяльності шляхом задіяння всіх складових: бюджетної, податкової, валютної та грошово-кредитної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Доволі часто вітчизняні та закордонні науковці приділяють увагу фінансовому механізму в розрізі фінансової політики. Деякі з них, такі як: В.М. Опарін [8], О.Р. Романенко [11], Л.А. Дробозіна [4] та ін., зосереджуються на формуванні фінансового механізму загальнодержавного рівня, визначаючи окремі його складові. І.О. Бланк

[2], М.М. Александрова, С.О. Маслова [1], А.М. Поддєрьогін [9], Н. О. Власова, О. А. Круглова, Л. І., Безгінова [3] приділяють більше уваги фінансовому механізму в управлінні фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Але, жодний з авторів при визначенні інструментів фінансового механізму не виокремлює умови функціонування, тобто, стабільний або кризовий фінансово-економічний стан.

Метою статті є аналіз та визначення фінансового механізму розвитку промислових підприємств в кризових умовах функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головною ознакою ефективної фінансової політики є розвиток національної економіки та її реального сектора. Якщо не спостерігаються позитивні зміни в фінансово-економічній діяльності суб'єктів економічних відносин, необхідні до впровадження дійові інструменти фінансового механізму на макро- і мікрорівнях.

На сьогодні не склалося єдиної думки про визначення «фінансового механізму» та його складових. Але, спостерігаються два підходи до його визначення, а саме: в рамках державних фінансів та фінансової діяльності суб'єктів господарювання (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз визначення поняття «фінансовий механізм»

Автор	Трактування	Аналіз діючого трактування
На рівні державних фінансів		
В.М. Опарін [8]	сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства	визначення охоплює лише загальносуспільні інтереси, не враховуючи зацікавленості в розвитку суб'єктів господарювання у різних умовах їх функціонування
О.Р. Романенко [11]	сукупність форм, методів і важелів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток суспільства	
Л.А. Дробозіна [4]	система встановлених державних форм, видів і методів організації фінансових відносин	не конкретизує вплив пропонованих форм, видів та методів організації на фінансові відносини реального сектору національної економіки
На рівні фінансів підприємств		
І.О. Бланк [2]	механізм фінансового менеджменту представляє собою систему основних елементів, що регулюють процес розробки та реалізації управлінських рішень у сфері фінансової діяльності підприємства	фінансовий механізм розглядається в рамках інструментів фінансового менеджменту, який спрямовано на реалізацію певних управлінських рішень без втрачання держави у фінансову діяльність суб'єктів господарювання
Александрова М.М., Маслова С.О. [1]	система державних законів і нормативних актів, які регулюють фінанси підприємства, утворення та використання фондів фінансових ресурсів та інших грошових фондів, що забезпечують активну господарську діяльність	відображення фінансових відносин, які регулюють внутрішню організацію функціонування фінансів підприємств на підставі визначених державою системи законів та нормативних актів
Н. О. Власова, О. А. Круглова, Л. І. Безгінова [3]	система управління підприємством через фінансові важелі за допомогою фінансових методів	визначає фінансовий механізм як складову загальної системи управління підприємством, при цьому не знайшло відображення різні умови функціонування
А.М. Поддєрьогін [9]	змістом фінансового менеджменту є директивне використання фінансового механізму для досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства	фінансовий механізм визначається в рамках фінансового менеджменту, в основному для досягнення стратегічних цілей діяльності підприємства

Як показав аналіз літературних джерел, проблема управління фінансовою діяльністю підприємства повинна вирішуватися шляхом розробки спеціального механізму, який прийнято називати фінансовим, враховуючи поєднання інтересів всіх рівнів національної економіки для досягнення стратегічних та тактичних цілей.

У науковій літературі існують деякі розбіжності у визначенні «фінансового механізму». На наш погляд, більш повне визначення фінансового механізму надали М.М. Александрова та С.О. Маслова [1], визначаючи певний вплив інструментів фінансового

механізму державної політики, як зовнішньої дії на функціонування фінансів підприємств, в поєднанні з внутрішньою організацією фінансових відносин. Але, нажаль, в цьому визначенні не знайшли відображення досягнення цілей діяльності підприємств в певних умовах функціонування.

Автори [4, 8, 11] при визначенні «фінансового механізму» зосереджуються на загальносуспільних інтересах в рамках функціонування держави, державної політики, не поєднуючи його з інтересами реального сектора економіки, не визначаючи специфіку

інструментів фінансового механізму в різних умовах функціонування.

Зосереджуючись на управлінні фінансовою діяльністю підприємств, такі автори, як: І.О. Бланк [2], Н. О. Власова, О. А. Круглова, Л. І. Безгінова [3], А.М. Поддєрьогін [9], - відокремлюють фінансовий механізм діяльності підприємства від впливу деяких його інструментів загальнодержавного характеру, не визначаючи при цьому певні умови функціонування підприємств.

Таким чином, з точки зору визначення поняття «фінансового механізму» розвитку підприємства, необхідним є поєднання загальнодержавних інструментів впливу, таких як: законодавча та нормативна бази, з, безпосередньо, інструментами внутрішнього

впливу, враховуючи умови функціонування підприємств в рамках національної економіки.

Якщо вважати, що фінансовий механізм дає уявлення про те, за допомогою чого можна здійснити фінансовий вплив, і повинен показувати, як це зробити, то у складі фінансового механізму доцільно виділяти фінансові інструменти, за допомогою яких реалізуються прийняті рішення та фінансові індикатори, що достовірно відображають стан суб'єкта фінансових відносин. Для цього необхідним є визначення умов господарювання підприємств, аналіз циклічності прояву кризових явищ національної економіки та їх вплив на окремі сектори за останні двадцять чотири роки (табл. 2).

Таблиця 2

Кризові явища національної економіки за період 1991-2015 р.р.

Рік	Подія	Вид кризи	Вплив на фінансово-економічний стан окремих секторів національної економіки
1991-1993	Вихід України із складу Радянського Союзу	Системна криза	Перебудова суспільного устрою. Зростання інфляції до 200% на день. Порушення економічних відносин на рівні суб'єктів господарювання. Введення тимчасової національної валюти.
1998	Дефолт в Росії	Структурна криза	Девальвація гривні на 80%. Падіння ВВП на 1,7%. Зростання інфляції до 20%. Відтік капіталу нерезидентів, скорочення вкладів фіз. осіб. Зростання дефіциту бюджету до 2,2% від ВВП. Зниження ліквідності банківської системи. Неможливість отримання «дешевих» кредитів суб'єктами господарювання.
2004	«Померанчова революція»	Системна криза	Політична криза і невизначеність можливого розвитку подій спровокували відтік капіталу з економіки, а також привели до вилучення депозитів з банківської системи як суб'єктами господарювання, так і фіз. особами.
2007-2008	Світова фінансова криза	Глобальна криза	Фактично закритий доступ на зовнішні ринки запозичень. Падіння ліквідності. Зростання ставок за кредитами. Скорочення обсягів їх видачі. Зростання ставок за міжбанківськими кредитами overnight до 30% річних (квітень 2008).
2013-2014	Революція «Гідності»	Системна криза	Політична криза (аж до розпаду країни). Зниження фінансових резервів призвело до росту залежності від зовнішніх джерел фінансування, з однієї сторони, та відтоку капіталу з економіки країни, з іншої. Різке падіння обсягів виробництва реальним сектором економіки спровокувало погіршення всіх макроекономічних показників.

Як бачимо з результатів аналізу (табл. 2), за період з 1991 року спостерігається постійне перебування економіки держави в кризових явищах. При чому, за останні вісім

років відбувається накладення проявів системної (політичної) кризи внаслідок революційних подій 2013-2014р.р. на відгуки прояву глобальної кризи (світова фінансова криза 2007-2008 р.р.). Особливо такий стан економіки впливає на функціонування реального та банківського секторів економіки, діяльність яких між собою тісно пов'язана. Відчувається різке зниження конкурентоспроможності, платоспроможності та ліквідності підприємств, неможливість через це отримання зовнішніх джерел фінансування своєї поточної діяльності в банківському секторі та інвестиційних засобів. В свою чергу, банківський сектор відчуває зниження ліквідності через вилучення частини грошових коштів підприємствами і т.д.

Таким чином, специфічні умови функціонування потребують формування фінансового механізму та окремих його складових, а саме, інструментів, які б ефективніше вирішували всі поточні та перспективні завдання подолання кризового стану підприємства з подальшим його розвитком, а не тільки усунення тимчасових фінансових труднощів (рис. 1).

В першу чергу фінансовий механізм реалізується через зовнішні та внутрішні інструменти впливу на суб'єкти та об'єкти фінансового управління, до яких слід віднести: фінансове забезпечення, фінансові методи та заходи, фінансові відносини та фінансові важелі.

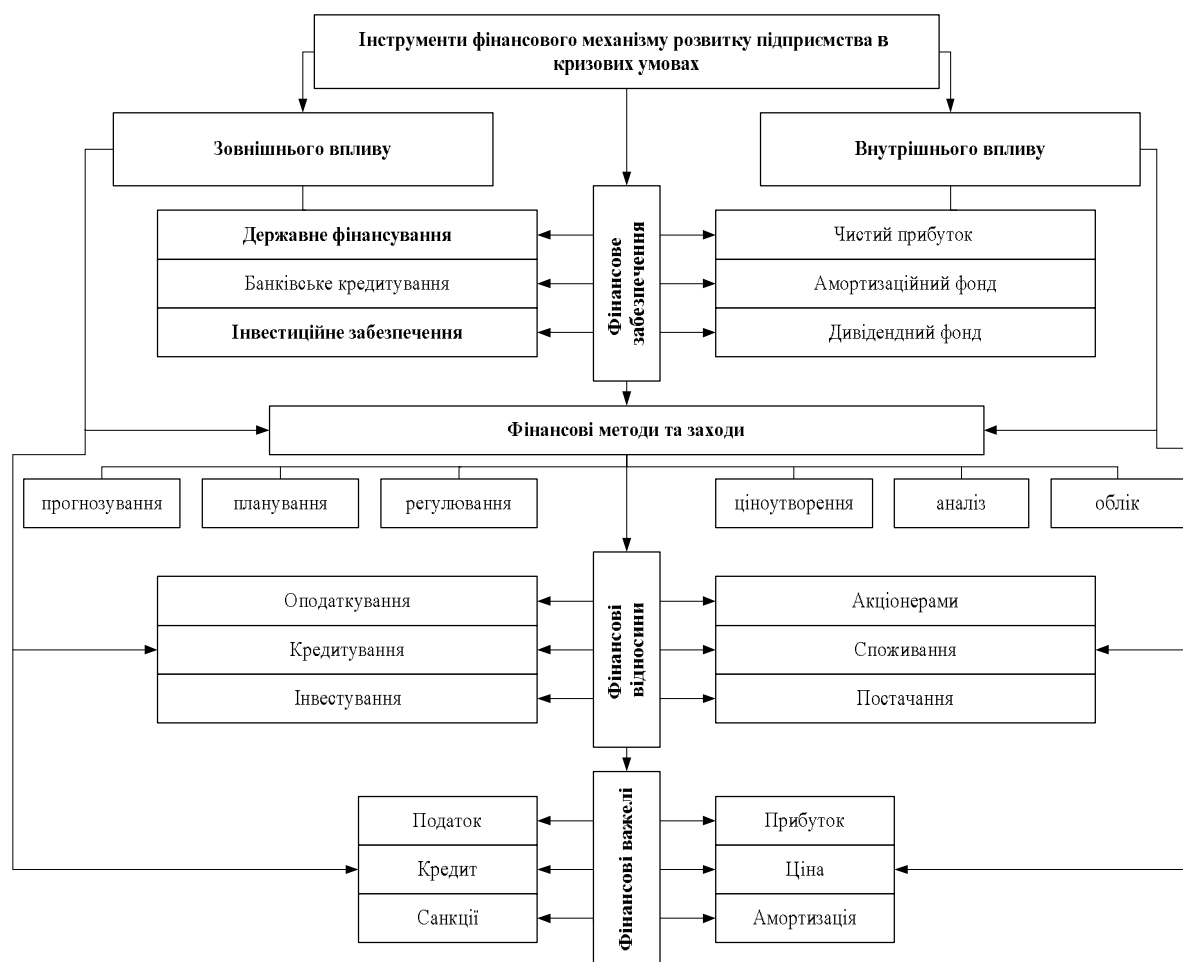

Рис. 1. Інструменти фінансового механізму розвитку підприємства в кризових умовах

Особливу роль у фінансовому фінансуванні. В умовах, що склалися забезпеченні розвитком підприємства в підприємствам занадто складно виділити кризових умовах функціонування повинні власні фінансові ресурси для подальшого займати державне та інвестиційне розвитку діяльності.

Виходячи з обраних джерел фінансування розвитку підприємства, необхідно визначитися з основними фінансовими методами та заходами, враховуючи кризовий стан ззовні, для подальшої організації фінансових відносин, а саме: прогнозування, планування розвитку діяльності, враховуючи відповідні індикатори й важелі. За допомогою цих методів забезпечується створення та використання на підприємствах грошових фондів, які в процесі фінансово-господарської діяльності матеріалізуються в різноманітних активах. Таким чином, фінансовий механізм забезпечує систему управління фінансами, що визначається своєю багатфункціональністю.

Ефективність фінансового механізму розвитку підприємства забезпечується тільки при умові поєднання у використанні фінансових важелів зовнішнього та внутрішнього впливу, таких як: податок, кредит, прибуток, виручка, ціна, амортизація тощо. Кожний з цих індикаторів виступає інформаційним забезпеченням в аналізі існуючого стану та перспектив розвитку діяльності підприємства.

Узагальнюючи різні погляди, можна навести наступне визначення фінансового механізму розвитку підприємства, як систему інструментів зовнішнього та внутрішнього впливу на реалізацію розвитку підприємства в певних умовах функціонування. До інструментів фінансового механізму слід віднести: фінансове забезпечення, фінансове регулювання та систему фінансових важелів та індикаторів, які дають змогу оцінити цей вплив.

Висновок. Таким чином, сучасний стан національної економіки взагалі та кожної її ланки потребує корінних змін. На підставі проведеного аналізу літературних джерел визначено поняття «фінансовий механізм», виділено два підходи до його визначення: в рамках державних фінансів та фінансової діяльності підприємств. Доведено, що необхідним є поєднання загальнодержавних інструментів впливу, таких як: законодавча та нормативна бази, з, безпосередньо, інструментами внутрішнього впливу, враховуючи умови функціонування підприємств в рамках національної економіки. Пропоновано у складі фінансового механізму виділяти фінансові інструменти, за допомогою яких можуть бути реалізовані управлінські

рішення та фінансові важелі, що достовірно відображають стан суб'єкта фінансових відносин. Для цього визначено умови господарювання підприємств, аналіз циклічності прояву кризових явищ національної економіки та їх вплив на окремі сектори економіки. В дослідженні також визначено, що специфічні умови функціонування потребують формування фінансового механізму та окремих його складових, а саме, інструментів, які б ефективніше вирішували всі поточні та перспективні завдання подолання кризового стану підприємства з подальшим його розвитком, а не тільки усунення тимчасових фінансових труднощів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Александрова М.М. Гроші. Фінанси. Кредит.: Навчально-методичний посібник / М.М. Александрова, С.О. Маслова. - 2-е видання. - К.: ЦУЛ, 2002. - 336с.
2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс / И.А. Бланк. - К.: Ника-Центр Эльга, 2007. - 454 с.
3. Власова Н. О. Фінанси підприємств: навч. посіб. / Н. О. Власова, О. А. Круглова, Л. І. Безгінова. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 271 с.
4. Ільницька Г. Я. Формування фінансово-економічного механізму управління підприємством / Г. Я. Ільницька // Науковий вісник. - 2004. - №14. - С. 291-294.
5. Кічко І. І. Нормативне регулювання фінансів підприємств у ринкових умовах / І. І. Кічко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. - 2009. - №35. - С.24-30.
6. Козій І. С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму / І. С. Козій // Науковий вісник НЛТУ України. - 2008. - № 18.9. - С.223-229.
7. Колісова І. В. Теоретична концептуалізація поняття «фінансовий механізм» / І. В. Колісова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» 2007. - № .606- С.179-185.
8. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. Посібник. — 2-ге вид., доп. і перероб / В. М. Опарін. — К.: КНЕУ, 2001. — 240 с.

9. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент [Текст] : підручник / кер. кол. авт. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 536 с.
10. Поспелова Н. М. Визначення сутності фінансово-організаційного механізму діяльності підприємств сфери послуг / Н. М. Поспелова // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – 2008. - №3. – С. 36-42.
11. Романенко О. Р. Фінанси: Підручник / О.Р. Романенко. - К: Центр навчальної літератури, 2004.-312с.
12. Степаненко В. С. Економіка: навч. посіб. / за ред. С.В. Степаненка. – 2-ге вид. [доп.]. – К. : КНЕУ, 2001. – 306 с.
13. Ченг Ф. Ли. Финансы корпораций: теория, методы и практика. Пер. с англ. / Ф. Ли Ченг, И. Финнерти Джозеф. – М.: ИНФРА-М, 2000.- XVIII, 686 с.

*Рецензент д.е.н., професор УПА Прохорова В.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДУЗТ Полякова О.М.*

УДК 658.5:656.2.009.12

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВАГОНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Обруч Г.В., аспірант (УкрДУЗТ)

У статті автором проаналізовано основні проблеми функціонування вагонобудівних підприємств України. Зазначено, що підвищення конкурентоспроможності вагонобудівних підприємств є стратегічною проблемою, від вирішення якої залежить як реальна можливість модернізації та оновлення рухомого складу ПАТ «Укрзалізниця», так і відновлення промисловості як ключового напрямку забезпечення сталого розвитку економіки України. Проведено еволюційний огляд визначень поняття «конкурентоспроможність підприємства», проаналізовано недоліки існуючих тлумачень та надано власне визначення конкурентоспроможності промислового підприємства.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентні переваги, вагонобудівні підприємства України

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВАГОНОСТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

Обруч А.В., аспирант (УкрГУЖТ)

В статье автором проанализированы основные проблемы функционирования вагоностроительных предприятий Украины. Отмечено, что повышение конкурентоспособности вагоностроительных предприятий является стратегической проблемой, от решения которой зависит как реальная возможность модернизации и обновления подвижного состава ПАО «Укрзалізниця», так и восстановление промышленности как ключевого направления обеспечения устойчивого развития экономики Украины. Проведен эволюционный обзор определений понятия «конкурентоспособность предприятия», проанализированы недостатки существующих толкований и дано собственное определение конкурентоспособности промышленного предприятия.